

RECAİZADE
MAHMUT EKREM

Araba
Sevdası

Günümüz Türkçesiyle

3. BASKI

♥ can
miras

RECAİZADE MAHMUT EKREM

ARABA SEVDASI

RESİMLİ MİLLİ HİKÂYE

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Can Miras

Araba Sevdası, Rezaizade Mahmut Ekrem

© 2019, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Âlem Matbaası, 1898

Can Yayınları'nda 1. basım: 2019

3. basım: Nisan 2020, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Seda Yüksel

Kapak baskı, iç baskı ve cilt: İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri

Çobançeşme Mah. Altay Sk. No: 8

Yenibosna-Bahçelievler, İstanbul

Sertifika No: 44066

ISBN 978-975-07-4080-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750740800

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

RECAİZADE MAHMUT EKREM
ARABA SEVDASI

RESİMLİ MİLLİ HİKÂYE
GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Günümüz Türkçesine uyarlayan
Necati Tonga

ROMAN

Recaizade Mahmut Ekrem'in Can Yayınları'ndaki diğerk kitabı:

Araba Sevdası (Açıklamalı orijinal metin), 2019

RECAİZADE MAHMUT EKREM, 1 Mart 1847'de İstanbul'da doğdu. Küçük yaşta babasından Arapça ve Farsça öğrendi, bir süre Vaniköy Sıbyan Mektebi ile Beyazıt Rüştüyesi ve Mekteb-i İrfan'da öğrenim gördü. Daha sonra Harbiye İdadisi'ne girdiyse de ikinci sınıftayken hastalanması üzerine bu okuldan ayrılmak zorunda kaldı. 1862'de Hariciye Mektubî Kalemî'nde çalışmaya başladı. Bu dönemde Divan şiiri tarzında şiirler kaleme aldı, Fransızcadan tercümeler yapmaya başladı. İlk yazıları *Tasvir-i Efkâr*, *Hakayıkü'l-vekayi* ve *Hazine-i Evrak* gazetelerinde yayımlandı. 1867'de yurtdışına kaçan Namık Kemal, *Tasvir-i Efkâr*'ın sorumluluğunu ona bıraktı. Öğrencisi Ahmet İhsan'a *Servet-i Fünûn* dergisinin sayfalarını genç şair ve yazarlara açmasını tavsiye etti. Bu sayede 1896 başlarında Edebiyat-ı Cedide hareketi gelişti. Hikâyelerini *Muhsin Bey Yahut Şairliğin Hazin Bir Neticesi* (1889) ve *Şemsâ* (1896) adlı iki kitapta toplayan yazar, *Afife Anjelik* (1870), *Atala Yahut Amerika Vahşileri* (1873), *Vuslat Yahut Süreksiz Sevinç* (1874), *Çok Bilen Çok Yanılır* (1916) adlı beş tiyatro eserine imza attı. Edebiyatımızda yenileşme akımının en önemli temsilcilerinden biri olan yazar, 31 Ocak 1914'te İstanbul'da vefat etti.

**Recaizade Mahmut Ekrem
(Taha Toros Arşivi)**

مجموعه

۱۱

ایستادگان و دانشمندیان را به پیشانی
کبریا کی طوفانی بویختی که در آن روز
انگیزه و جان فریب بر پر سوره اشیره
تا سر تا سر جنبه و واقع دوستی
سوی و جویبند اطراف بر می آید
هر از غنچه دور همه اکثر استوار
گردیدند.

و اینکه در این کی دوستی استوار
و سوزن این فریبه یکی سوره اشیره
بروز آید همه در آن استوار دوست
بر جویب و این که یکی وقت همه
دندان و قلب در

سبب و سوره کی در این سوره
گردیدند و این سوره طرف اطراف جویب
آینده همه در آن استوار استوار
آنگاه که در این سوره اشیره جویب
با جویب استوار استوار جویب و
تا بر روزی در خانه و جویب

استوار جویب و این سوره اشیره
سوره اشیره استوار استوار استوار
دانش و در آن سوره اشیره استوار
استوار استوار استوار استوار
استوار استوار استوار استوار

استوار استوار استوار استوار
استوار استوار استوار استوار
استوار استوار استوار استوار
استوار استوار استوار استوار
استوار استوار استوار استوار

استوار استوار استوار استوار
استوار استوار استوار استوار
استوار استوار استوار استوار
استوار استوار استوار استوار
استوار استوار استوار استوار

استوار استوار استوار استوار
استوار استوار استوار استوار
استوار استوار استوار استوار
استوار استوار استوار استوار
استوار استوار استوار استوار

مجموعه و سوره اشیره اشیره اشیره اشیره

مجموعه و سوره اشیره

مجموعه و سوره اشیره

مجموعه و سوره اشیره

مجموعه و سوره اشیره

مجموعه و سوره اشیره

مجموعه و سوره اشیره

مجموعه و سوره اشیره

مجموعه و سوره اشیره

مجموعه و سوره اشیره

مجموعه و سوره اشیره

در این سوره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره

اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره

اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره

اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره

اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره
اشیره اشیره اشیره اشیره اشیره

Araba Sevdası, Servet-i Fünûn'un 258. sayısında tefrika edilmeye başlanıyor. 8 Şubat 1311 (20 Şubat 1896).

Araba Sevdası tefrikaya başlarken Rezaizade Mahmut Ekrem'in *Servet-i Fünûn*'da çıkan fotoğrafı.
"Edib-i muhterem ve mükerrerem Rezaizade utufetlu Ekrem Beyefendi Hazretleri."
(*Servet-i Fünûn*, No. 258, S. 372).

Sunuş

Recaizade Mahmut Ekrem'in *Araba Sevdası* romanı, edebiyatımızda realizm akımı doğrultusunda kaleme alınan ilk eserlerden biridir. Yazar, kitabın önsözünde "Muhsin Bey" adlı uzun hikâyesi gibi *Araba Sevdası*'nda da insanlık hallerini ibretli bir ayna gibi yansıtmaya çalıştığını belirtir. *Araba Sevdası* ele aldığı tema ve bu temanın işleniş tarzı bakımından Tanzimat dönemi romanımızın olduğu kadar Türk roman tarihinin de köşe taşlarından biridir. Yazar, romanını eğlendirmek için kaleme aldığını belirtse de Bihruz Bey özelinde toplumumuzun Batılılaşma serüveni dönemin sosyal hayatını da yansıtacak şekilde ironik bir dille anlatılır.

Araba Sevdası, ilk olarak *Servet-i Fünûn* dergisinde 20 Şubat 1896-8 Ekim 1896 tarihleri arasında tefrika edilmiş, kitap olarak ilk baskısı ise 1898'de Âlem Matbaası'nda yapılmıştır. Yazarının sağlığında yapılan bu baskının ardından 1940'lı yıllarda Latin harflerine aktarılan *Araba Sevdası*, ilerleyen dönemde pek çok yayınevi tarafından yayımlanmıştır.

Kitabı günümüz Türkçesine uyarlarken 1898'deki ilk baskısını esas aldık, yazarın diline en az müdahaleyle artık Türkçe sözlüklerden neredeyse tamamen çıkmış kelime ve terkiplerin en uygun karşılıklarını vermeye çalıştık. Bugün sık kullanılmayan Türkçe kökenli bazı kelimelerle gündelik hayata dair bazı açıklayıcı bilgileri dipnotlarda vermeye çalıştık. Az da olsa hâlâ kullanımda olan ve bağlamdan anlamı çıkarılabilen kelimelere müdahale etmedik, bunlar için kitabın sonuna küçük bir sözlük hazırladık.

Araba Sevdası, Bihruz Bey'in alafrangalığı etrafında şekillendiği için romanda sık sık Fransızca kelimeler ve cümleler kullanılmıştır. Bu kelimeler ve cümleler; romanın gerek tefrikasında, gerekse kitap halindeki baskısında Türkçe okunuşlarıyla yer almış ve rika yazıyla dizilmiştir. Romanın bu baskısında da aynı esas göz önünde bulundurulmuş, Türkçe söylenişlerine göre yazılan Fransızca kelime ve cümleler italik olarak dizilmiş, dipnotlarda bu kelime ve cümleler açıklanmaya çalışılmıştır.

Romanın dikkat çeken yönlerinden biri de gerek tefrikada gerekse kitap halindeki baskısında "Musavver Milli Hikâye" alt başlığıyla sunulması ve resimli olmasıdır. *Araba Sevdası*'ndaki resimler, bizzat bu roman için Ressam Halil Bey tarafından çizilmiştir. Biz de romanın bu baskısında *Araba Sevdası*'nda yer alan orijinal resimleri kullanmaya özen gösterdik. Romanda, bu resimlere dönemi yansıtan ve çoğu Atatürk Kitaplığı Arşivi'nden alınan kartpostallar ile fotoğraflar eşlik etmiştir.

Kitabın yayına hazırlanışı aşamasında emeği geçen Can Yayınları çalışanlarına teşekkür ederim.

Necati Tonga
Kırıkkale, 2019

Okuyuculara

Malumdur ki insan eğlencesiz yaşayamaz. Bendeniz gibi yaratılışı gereği inzivayı sevenler içinse okuma veya yazmadan iyi eğlence olamaz. Şu kadar ki bu uğraş, devamlı ve özellikle ciddi olunca yorgunluğuna dayanmak mümkün değildir. Bu halde yorgunluğu az, eğlencesi çok meşguliyetler aranmak tabiidir. İşte şu ihtiyacın yönlendirmesiyle ara sıra böyle şeyler yazarak vakit öldürmeye mecbur oluyorum.

İyi bilirim ki içimizde bu türlü uğraşları mesela satranç oynamaktan on kat saçma, bahçe kazmaktan on kat faydasız kabul edenler az değildir. İhtimal ki bu hüküm doğrudur. Ne fayda ki ben satrancı merak edemedim... Bahçe kazmayaysa mevsimin müsaadesi yok!

“Muhsin Bey...”¹ hikâyesi hiçbir şey değilken okuyucular tarafından epeyce rağbet gördüğü için bu hikâyenin de yayımlanmasına cesaret edildi. Naçizane niyetim bunları birkaç parçaya ulaştırıp ve ondan sonra biraz daha büyüklerini de yazmaktır.

İnsanlıkla ilgili olarak geçen ibret verici olay ve durumlara şiir ve hikmetin iç içe geçtiği bir bakışla bakılırsa hepsi de az çok hüznünlü görünür. Bunlardan birtakımının üzüntülü göz yaşlarıyla, diğer bir kısmının tuhaf gülümsemelerle algılanmasındaki fark olayların asli özelliklerindeki fecilikten değil algı-

1. Rezaizade Mahmut Ekrem'in 1888 yılında yayımladığı, sevgilisini kaybeden Muhsin Bey'in dünyayla bağlarını koparışını anlatan uzun hikâyesi. (Y.N.)

lanış şekilleriyle ilgilidir. Hakikat veya imkân dairesinde tasarlamak ve tasvir etmek şartlarını yerine getiren büyük küçük hikâyelerse olayların ve insanlık hallerinin birer ibret verici aynalarıdır.

Bu düşünceye göre “Muhsin Bey..” hikâyesi okurlar tarafından ağlanacak şeylerden görülmüş olduğu halde bu *Araba Sevdası* gülünecek hallerden sayılsa gerektir. Fakat dikkat olunursa bu ondan elbette daha ziyade hüznü, elbette daha çok ıstırap vericidir!

İstinye
28 Kasım 1899
Recaizade M. Ekrem

Birinci Kısım

حیة سنواری

1

Üsküdar Belediye Bahçesi (Resim: Halil Bey)

Üsküdar'dan Bağlarbaşı yoluyla Çamlıca'ya gidilirken Tophanelioğlu'ndaki dört yol ağzı mevkisinden yaklaşık olarak bir yüz adım ileriye bakış atılırsa o geniş şosenin sonunda, etrafı bir buçuk arşın kadar yükseklikte, duvarla çevrilmiş bir ağaçlık görülür.

Bu ağaçlığa varıldığı gibi şose yol, sağ ve sol olmak üzere ikiye ayrılır. Duvarla çevrili olan ağaçlığın büyükçe bir kapısı vardır ki iki yolun tam ayrılma noktasında bulunur.

Sağ ve soldaki yollardan hangisine gidilecek olsa diğer taraf bahsedilen ağaçlıkla çevrilidir. Ağaçlığın yanındaki duvar alçacak olduğundan üzerinden hayvan ve özellikle insan aşamasın diye boyunca teller uzatılarak korunmuştur.

Orta derecede bir yokuş üzerindeki bu yollardan basit bir yürüyüşle dört-beş dakika kadar gidilince daima duvarla çevrili olan ağaçlık bir meydancığa varılır. Ağaçlığın burada da cephede aşağıkine paralel bir kapısı vardır. Yüksekten kuşbakışı bir bakışla bakmak mümkün olsa bir koni şeklinde görünecek olan ağaçlık burada biterse de iki yol yine birleşmez. Meydancığın bir otuz adım ötesinde epeyce geniş ve yüksek bir set üzerinde –eski tarz binaları taklit yolunda yapılmış– enli, saçaklı, bir kattan ibaret bir bina ve bunun etrafında bazı büyücek ağaçlar mevcuttur. Onun üst yanında diğer bir setle başlayan yerse birtakım servi ve meşe ağaçlarını ve vaktiyle kırılmayıp kalmış ve mevkinin “Sarı Kaya” ismiyle adlandırılmasına sebep olmuş büyük büyük sararmış kayaları olan inişli yokuşlu kendi haline terk edilmiş bir mezarlıktır ki geçtiğimiz meydancıktan buraya değin olan mesafe de yine bir beş dakikalık kadar tahmin olunur.

Bu mezarlık da geçildikten sonradır ki iki yol hem birleşir hem de düzleşir. Buradan yine bir beş dakika kadar ileri yürünürse artık Çamlıca Dağı'nın eteğinde Kısıklı köyünün çarşısına varılmış olur.

Buraya çıkıncaya kadar yorulmadıksa yine aşağı doğru inelim de noktalarını ve sınırlarını belirlediğimiz yerleri inceleyelim. Tabiidir ki bu incelemeye de bahsi geçen ağaçlıktan başlayacağız.

Burası “Çamlıca Bahçesi”¹ adıyla İstanbul’da en önce düzenlenmiş ve açılmış olan bahçedir. Birkaç zamandan beri halkın rağbetinden bütün bütün uzak olduğundan çoğu günler kapıları kapalı durur.

Yazın ve özellikle baharlarda bu bahçeyi açtırıp da aşağıdaki kapıdan içerisine girerseniz beş-on adım ilerleyerek etrafınıza bakınca çok büyük ve bayındır, iç açıcı bir bahçe içinde bulunduğunuzu derhal anlarsınız.

Bahçenin yalnız meydana geldiği tarihte güzel görünmesi fikriyle değil, ileride yani zamanlar gelip geçtikçe ağaçların, ormanların büyüyerek kazanacakları hale göre güzelliklerini daima artırarak koruyabilmesine dair ileri görüşlülükle yapılan iç bölümlenme ve o büyüklü küçüklü tarhlarının² uyumuna ve konumlanmalarına bakarak önce düzenlenmesini üstlenen tabiatsever kim ise sanatını alkışladıktan sonra her tarafı birer birer dikkat ve beğeniyle seyretmeye başlarsınız.

Dışarısının meraklı bakışlarını kesmek için kenarlara düzenli bir sırada dikilip gereği gibi büyümüş, dal budak salıvermiş salkım, aylandoz, atkestanesi gibi gölgeli ağaçlarla orta yerlerde yer yer dikilmiş çınar, kavak, manolya, salkımsöğüt gibi çeşit çeşit ağaçların ve bazı yerlerde bakışın ışığının değil güneş ışıklarının bile içerisine kolaylıkla nüfuz edemeyeceği şekilde sıklaşmış ormancıkların etrafında dolaşır; bunları ziyadesiyle gönlünüze uygun bulursunuz.

Biraz ilerleyince bir düzlüğün ortasında üstü kapalı, etrafı açık kameriye³ gibi bir şey ve bazı kenar yollar üzerinde kulübe tarzında düzenli ve hoş ufak ufak binalar gözünüze çarpar. Bunlardan çardağa benzeyen şeyin

1. 1870’te Millet Bahçesi adıyla açılan bahçe. (Y.N.)

2. Çiçek dikmeye ayrılan kısım. (Y.N.)

3. Yazın oturulmak üzere ahşap veya demirden yapılmış çardak. (Y.N.)

–özel günlerde müzik icrası için çağrılacak– çalgıcı takımına ayrılmış bir yer ve o kulübelerin de bahçe içinde yiyecek ve içecek satmak için yapılmış “büfe”ler olduğunu anlar, bunları da beğenirsiniz.

Azıcık daha ileri gidince bir büyük *lak*¹, onun ortasında gönlünüze göre bir adacık, bu adayı kenara bağlamak üzere düzensiz bir şekilde çitten yapılmış tabii güzel köprüler ve adanın üzerinde yine işlenmemiş ağaç dal ve kütüklerinden inşa olunmuş zarif bir köşk gözlemler, bunlardan da aşırı hoşlanırsınız. En sonra yukarıki kapıdan çıkarak bahsettiğimiz meydancığı geçip ve set üzerine çıkarak evvelce gördüğünüz binayı da yakından seyrettiğiniz ve bunun da bahçeye bağlı bir “gazino” olduğunu öğrendiğiniz halde bahçenin her şekilde kusursuzluğunu kabul edersiniz.

2

Şu birkaç sözle nitelikleri kabaca tarif edilmiş olan Çamlıca Bahçesi bundan evvel şimdiki gibi hüzünlü bir tenhalık ve sessizlik mekânı değil şamatalı bir neşe ve fitne şenliğiydi.

Düzleştirilmesi ve düzenlemesiyle bir hayli zaman uğraşılan bu bahçenin 1870 yılının bahar mevsiminde açılacağı haberi İstanbul ile bilad-ı selase² olarak adlandırılan yerlerin ahalisi arasında duyulunca zevk ve eğlenceye düşkün gençler ve özellikle böyle eğlenceleri erkeklerden birkaç kat fazla aramaya yaratılışları gereği

1. (Fr.) *Lac*: Göl. (Y.N.)

2. “Üç belde” anlamında Galata, Üsküdar ve Eyüp için kullanılır. (Y.N.)

mecbur olan hanımlar belirlenmiş zamanın gelmesini bekleyerek elbiseye, süse bağlı hazırlıklara gereği gibi hararet vermişler ve bizim memlekette örneği henüz görülmemeyen bu “moda” seyir yerinden her vakit ve belki mehtaplı gecelerde bile faydalanma amacı kolaylıkla gerçekleşsin diye pek çok aileler Çamlıca, Bulgurlu, Kısıklı, Tophanelioğlu, Bağlarbaşı taraflarında köşkler, haneler kiralayarak bahar gelir gelmez hemen taşınmaya girişmişlerdi.

Nihayet o senenin mayıs ayı başlarında “bahçe” açıldı. Dinlenmeye ve dolaşmaya ayrılmış olan cuma ve pazar günleri Üsküdar, Kadıköyü, Beylerbeyi gibi Çamlıca’ya civar sayılan yerlerden başka İstanbul’un uzak yerlerinden, Boğaziçi’nden ve diğer yerlerden arabalar, hayvanlarla ve bazen yayan olarak gelen kadın erkek binlerce seyircinin bahçeye hücumu hakikaten görülecek te-maşalardandı.

Çevresi bir çeyrek saatte ancak dolaşılabilen bahçe, o kadar genişliğiyle beraber o insan kalabalığını taşıyamadığından halkın birtakımı girdikçe diğer birtakımını çıkmaya mecbur ederdi. Bu şekilde gerek yukarıki gerek aşağıki kapıdan sürekli girip çıkan seyircilerin izdihamının çokluğuyla o koca bahçe –benzetme biraz kabacaysa da– büyük bir arı kovanını andırırdı. Fakat bu bir kovan-
dı ki arıların bal alacakları çiçekler de içinde bulunurdu! İçeride kalanlardan –alafranga bir tabirle– taife-i latife-ye¹ mensup olanlar bahar çiçekleriyle rekabet eder gibi en parlak, en güzel renkler içinde ve üçü beşi bir yerde çiçekler gibi iki taraflarına salınarak gezinirler ve bunlardan bal almak hevesiyle kararsız olan arı mizaçlı genç beyler de çiçeklerin arasında ikişer ikişer dolaşırlardı.

1. Güzeller taifesi, hanımlar. (Y.N.)

Bahçenin dışarısına gelince o da bir başka âlemde: Süslü hanımları, şık beyleri taşıyan birkaç yüz kadar araba bahçenin etrafını kuşatarak hareketli bir zincir gibi birbirini ardınca sürekli ve art arda dönerlerdi.

Gerçi o tarihte ağaçlar daha pek genç ve belki çocuk, ormanlarsa pek seyrek olmakla beraber bitki türleri içinde manzara güzelliğine sahip ve bahçeyi süslemeye yarar ağaçların ve çiçeklerin ve çimenlerin makbul ve itibarlı her türü kendisinde mevcut bulunduğu için tabiat denilen bahar ülkesinin özel olarak seçilmiş bir derlemesi gibi bakılmaya layık olan ve fazla olarak içinde *lak* ve köşk gibi bakışları başkaca memnun edecek şeyleri ve özellikle dinlenme ve huzur arzu edenler için yer yer sandalyeleri, kanepeleri bulunan bu bahçe halkın diğer seyir yerlerine olan rağbetini tamamıyla kendisine çekmişti. Bu sebeple cuma ve pazardan başka günlerde ve bazen mehtaplı gecelerde bile “bahçe” ziyaretçisiz kalmazdı. Onun için demiştik ki: Çamlıca Bahçesi bundan evvel şimdiki gibi hüzünlü bir tenhalık ve sessizlik mekânı değil şamatalı bir arzu ve fitne şenliğiydi. Gerçekten o yaşlı ağaçlar vaktiyle gençti, arzularının istekleri önünde kararsız olan gençler gibi bunlar da en hafif bir rüzgârla hemen sallanmaya, şevk ve ümide dair konuşmaya başlardı!

3

O senenin haziran ayı ortalarına doğru sıcaklar günden güne şiddetini artırdı. Sıcaklar arttıkça bahçedeki hararet azalmaya başlamıştı. O esnada bir perşembe gecesi olan fırtınayı takiben sabaha kadar devam eden yağ-

mur havayı temizleyip düzelttiği ve tozları tamamen bastırıldığı gibi dağlara bağlara da yeni bir tazelik verdiğinden bir gün sonraki cuma günü saat sekiz sularında¹ “bahçe” örneği görülmedik bir kalabalığa erişmişti.

Bu kalabalığın çoğunluğu –kadınlar başka erkekler yine başka olarak– üçer beşer bahçenin içinde aşağı yukarı gezinirler, diğerleri de tarhların arasındaki kanepelere, sandalyelere oturarak ve çalgıcıların –o zamanlar İstanbulca pek “moda” olan– *Bel Elen*² operasından çaldıkları havaları dinleyerek gezinenleri seyrederek eğlenirdi.

Bu seyircilerin içinde yaklaşık olarak yirmi üç-yirmi beş yaşlarında top simalı, saz benizli, ela gözlü, kara saçlı, az bıyıklı, kısaca boylu, güzel giyinmiş bir bey görüldü ki aşağıki kapıya yakın ve kapıdan her gireni çıkanı görmeye uygun bir yer tutarak bir masanın iki yanındaki birer sandalyeden birisine kendisi kurulmuş, diğerine de yakasının iç tarafındaki “Terzi Mir”³ markası yakından geçenlerin gözlerine çarpmakta olan “pardösü”sünü sanki gelişi güzel atmıştı.

Masanın üzerinde bir tepsi içinde görülen bir “arpa suyu” kadehi hemen bir saatten beri geldiği gibi dolu durmaktaydı. Genç beyse oturduğu yerde sol ayağı üzerine atmış olduğu sağ ayağını mızıkanın usulüne uygun bir hareketle sürekli oynatır ve o ayağı pek de küçük

1. Alaturka saate göre. Bugünkü saatle yaklaşık 17.00. (Y.N.)

2. *La Belle Hélène* (Güzel Helen): Librettosu Henri Meilhac ve Ludovic Halévy tarafından yazılmış, Jacques Offenbach tarafından bestelenmiş bir operadır. Helen’in Troya Savaşı’nın başlamasına yol açmasını anlatan eser, ilk olarak 17 Aralık 1864’te Fransa’da sahnelenmiştir. (Y.N.)

3. Terzi Mir, Osmanlı’nın son dönemlerinde Beyoğlu’nda faaliyet gösteren (günümüzde Beyoğlu Derviş Sokak’ta yer alan 2 numaralı dükkânın olduğu yerde hizmet vermiştir) meşhur erkek terzilerindendir. O dönemde Terzi Mir’de dikilen kıyafetleri giymek, alafrangalaşma ve moda uyma konusunda statü göstergelerinden biri kabul edilmiştir. (Y.N.)

değilken ziyadesiyle nazik ziyadesiyle biçimli gösteren “Heral”¹ işi parlak ayakkabısının sivrice burnuna elindeki bağa saplı ve sapının üzeri Fransızca “M.B.” harflerini gösterir gümüş markalı bastonuyla devamlı vurur ve en azı her beş dakikada bir kere uçları altınlı bir siyah ipek şeride bağlı mineli saatini beyaz yeleşinin cebinden çıkarıp baktıktan ve sabırsızlıkla yerinden fırlatarak kapı tarafına doğru beş-on adım gittikten sonra yine sandalyesine dönerek evvelki vaziyetini alırdı. Genç beyin bu haline dikkat edenler kendisinin mühim bir bekleyiş rahatsızlığı içinde bulunduğuna hükmedebilirlerdi.

4

Muhteşem Bihruz Bey eski vezirlerden vefat etmiş ... Paşa'nın oğludur.

Şehirden şehre taşınarak on beş sene kadar aralıksız İstanbul'a ayak basmamış olan babasıyla küçük yaşlarında memleket memleket dolaştığından dolayı Bihruz Bey bir çocuk için birinci derecede öğrenilmesi gereken bilgileri on altı yaşına kadar elde edememişti. Sonunda pederinin görevinden alınması üzerine İstanbul'a dönmesiyle küçükbeyin bir ortaokula konulmasına nasılsa girildi. Aradan altı ay geçmeden ... Paşa yine bir şehrin valiliğine memur ve İstanbul'dan tekrar ayrılmaya mecbur olduysa da artık bu defa Bihruz Bey eğitiminden geri kalmamak için validesiyle beraber İstanbul'da bıraktı.

1. Kunduracı Herald, İstiklal Caddesi 401 numarada hizmet veren dönemin meşhur ayakkabıcısıdır. (Y.N.)

"Pek az Türk romanı *Araba Sevdası* kadar adına bağlıdır.

Köşep, bir medanın ve muayyen iktisadi şartlar altında hemen bir lahzada teşekkül etmiş köksüz bir kalabalığın romanıdır."

Ahmet Hamdi Tanpınar

Tanzimat edebiyatının birinci döneminde temelleri atılan modern edebiyatımızın duvarlarını örmeğe başlayan isimlerden biri de Rezaizade Mahmut Ekrem'dir. Gençleri yazmaya, yazdıklarını yayımlatmaya teşvik ederek bir neslin önünü açan üstat Rezaizade'nin *Araba Sevdası* romanı, Türkçede roman türünün başarılı ilk örneklerinden biri olarak kabul edilir.

Edebiyatımızda sıkça işlenen mirasyedi, züppe tiplerin öncülerinden olan Bihruz Bey'in hayatı, düşünceleri ve aşkı, *Araba Sevdası*'nda yer yer komedileştirilerek anlatılırken okura o dönemi ve ülkenin Batılılaşma macerasını anımsatmaya imkânı sunar.

1898'de *Servet-i Fünûn*'da tefrika edilen bu büyük romanı, orijinalinde yer alan resimler, döneme dair diğer fotoğraflar ve dipnotlarla zenginleştirilmiş bir baskıyla, günümüz Türkçesine uyarlayarak sunuyoruz.

Edebiyatımızda Miras #TanzimatEdebiyatı #ZüppeTipleri #Çemilce #Beyazıt #Karaköy #Şişli #Beşiktaş

Kitapla ilgili diğer kitaplar için

 can

can yayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [t](#) | [can yayinlari](#)

roman

ISBN 978-975-07-4080-0

9 789750 740800